

2016

Vlindermonitoring De Wieden

Natuurmonumenten

November 2016

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Dank aan de vrijwilligers en evaluatie 2015 maaibeleid	4
De vlinderroutes	5
Waarnemingen 2016, werkwijze	7
Overzicht, totalen per route	8
Hoogst getelde aantallen "Noord"	9
Hoogst getelde aantallen "Zuid" Pikkersvaart	10
Hoogst getelde aantallen "Zuid" Kikkerlanden	11
Hoogst getelde aantallen "Zuid" Poepers, Flinkers, Lange Berend	12
Hoogst getelde aantallen Oude Kerkweg	13
De zilveren maan	14
Waarnemingen in de secties	18
Aandachtspunten voor 2017	

Inleiding

Bij het monitoren in het seizoen 2016 is dezelfde werkwijze gevolgd als in het voorgaande jaar. De ligging van de routes is niet gewijzigd, in 15 van de 17 routes zijn de tellingen uitgevoerd per sectie.

De telling in secties sluit aan bij de methode van de Vlinderstichting, de gegevens kunnen dan worden ingevoerd bij het Landelijk Meetnet Vlinders. Hierin werken het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Vlinderstichting samen met als doel het verzamelen van actuele gegevens over veranderingen in de vlinderstand in Nederland.

Een verschil met 2015 is dat de gegevens dit jaar wekelijks zijn ingevoerd in het systeem van het Landelijk Meetnet Vlinders in plaats van aan het einde van het seizoen als een geheel bestand. Vier vrijwilligers hebben zich daartoe de vaardigheden eigen gemaakt om dat te kunnen doen.

De waarnemingen 'buiten de secties' zijn net als in 2015 aan het eind van het seizoen als één bestand gestuurd naar de Natuurdatabank van Natuurmonumenten.

Doel van het vlindermonitorproject is het genereren van actuele vlinder waarnemingen in De Wieden ten behoeve van de databanken van Natuurmonumenten, dit betreft zowel de gegevens 'in de route' als die 'buiten de route'.

Deze rapportage heeft als doel om aan de vrijwilligersgroep en aan Natuurmonumenten verslag te doen van de waarnemingen in 2016.

Dank aan de vrijwilligers!

Meer dan 60 keer is er door een team een stel routes gemonitord. Voor de 25 vrijwilligers komt dit neer op gemiddeld 9 monitorrondes. In totaal zijn 2308 vlinders geteld van 21 soorten en daarnaast zijn 17 soorten libellen en juffers waargenomen. Een forse inspanning die een prachtige bijdrage heeft geleverd aan het systematisch verzamelen van deze gegevens in Nederland.

Natuurmonumenten is de vrijwilligers daar zeer dankbaar voor!

Punten uit de evaluatie van 2015

De telformulieren zijn aangepast om tegemoet te komen aan klachten over de duidelijkheid daarvan.

In elk geval de volgende punten vragen aandacht voor 2016:

De werkwijze met de overdracht aan Bootsman van de flexibele groep('bezemgroep') is verder verduidelijkt evenals de regels voor het bepalen of het weer geschikt is voor het monitoren van de vlinders.

Er is geen actie ondernomen om de kennis van libellen te vergroten. Het monitoren van libellen en juffers heeft dan ook slechts op beperkte schaal plaats gevonden in vergelijking met het waarnemen van de vlinders.

Maaibeleid

De meeste routes liggen in terrein dat elk jaar moet worden gemaaid om te kunnen voldoen aan de eisen van het beheertype.

Om te voorkomen dat hierdoor de voedselbron voor de vlinders in één slag verdwijnt laat men de vegetatie in een strook land ongemoeid. In het verleden gebeurde dat min of meer willekeurig of althans niet in samenspraak met de monitorgroep.

Sommige soorten vlinders leggen hun eitjes zodanig in de vegetatie dat met het afvoeren van het maaisel ook de eitjes en poppen verdwijnen. Ook hierom is het van belang steeds een strook ongemoeid te laten, bovendien wordt er niet kort gemaaid door de maaibalk wat hoger af te stellen.

Met ingang van dit jaar is er gekozen voor een systeem om in een strook van 1,5 m breed, gelijk verdeeld aan weerszijden van de markeringsstokken, de vegetatie te laten staan.

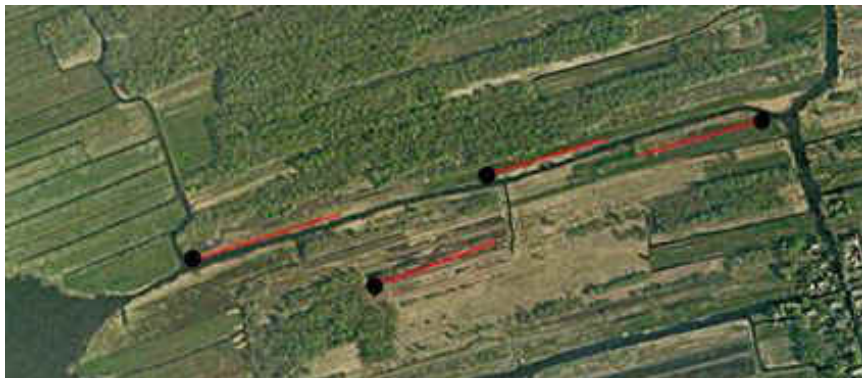
Door in een cyclus van drie jaar de stokken telkens 1,5 m zijwaarts te verplaatsen bereiken we dat de vegetatie midden in de telstrook tijdens het seizoen blijft staan en dat we over drie jaar beschouwd het gehele terrein voldoende maaien. De richting van de verplaatsing is 'van de sloot af'; na het derde jaar plaatsen we de stokken weer zoals in het eerste jaar van de cyclus. Dus in 2019 komen ze weer op dezelfde plekken te staan als in 2016. Bij de opdrachtverlening van het maaiwerk is deze werkwijze voorgeschreven en vervolgens ook uitgevoerd. Alleen op de locaties Otterskooi A en B, en de locatie Bouwers is dat niet gedaan, daar is geen vlinderstrook blijven staan in 2016.

Vlinderroutes van De Wieden "Noord"

De routes zijn alle gelegen aan de zuidkant van de Otterskooi, westelijk van Dwarsgracht. Het betreft:

- Otterskooi A (150 m, 6 secties)
Beheertype beginnende Moerasheide
- Melkersgat (175 m, 7 secties)
Beheertype Vochtig hooiland
- Otterskooi B (100 m, 4 secties)
Beheertype Moerasheide
- Bouwers (125 m, 5 secties)
Beheertype Veenmosrietland en Moerasheide

Vlinderroutes van De Wieden "Oude Kerkweg"

De routes liggen aan weerszijden van het noordelijk gelegen fietspad van Dwarsgracht richting Giethoorn. De gegevens zijn bestemd voor de Natuurdatabank, de routes zijn niet opgedeeld in secties.

Het betreft:

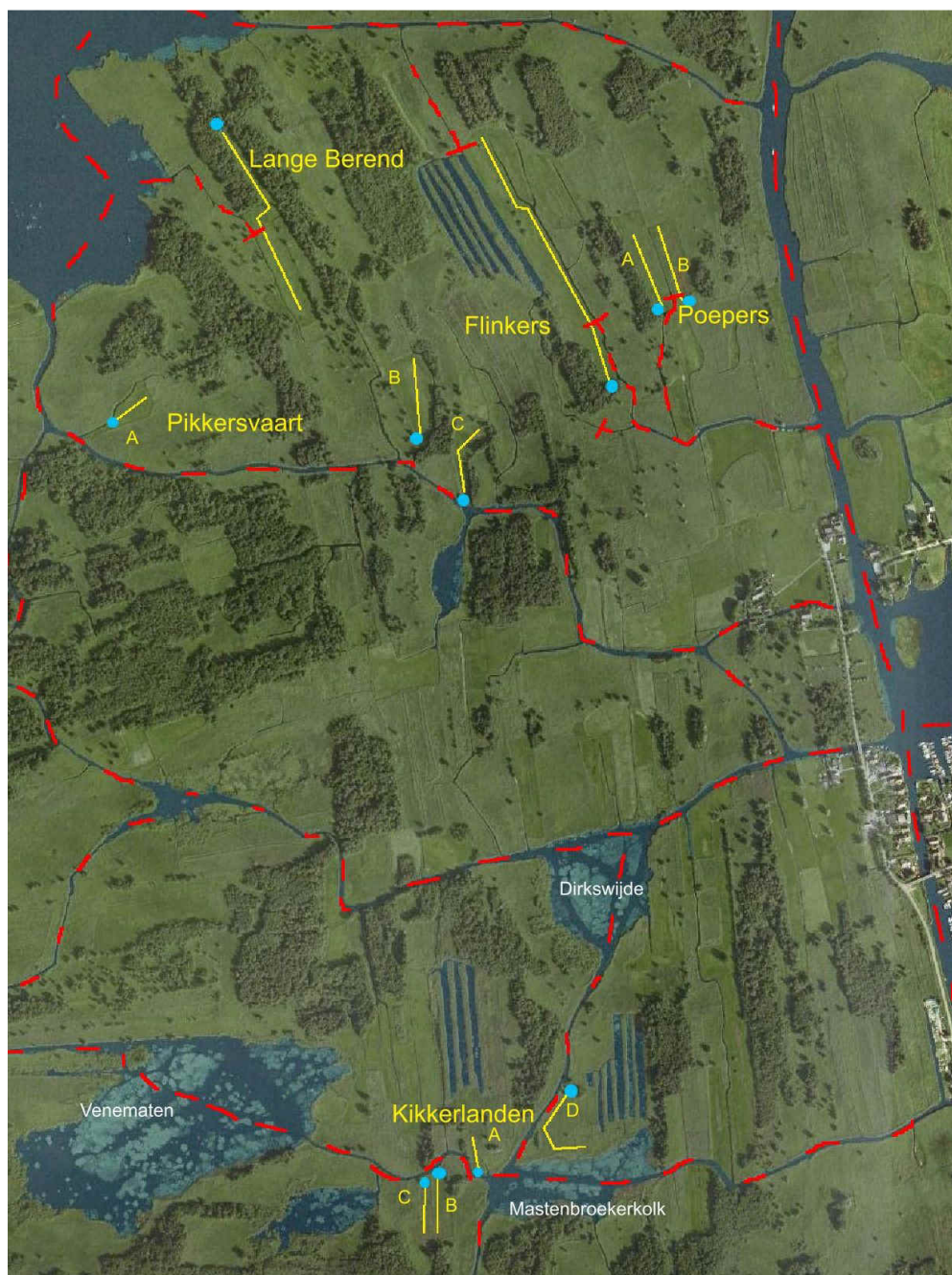
- Route Oude Kerkweg Rood (300 m)
Beheertype nat schraalland
- Route Oude Kerkweg Blauw (500 m)
Beheertype nat schraalland

Vlinderroutes van De Wieden "Zuid"

De routes liggen alle ten zuidwesten van de Ronduite. Het betreft:

- Pikkersvaart A (75 m, 3 secties)
Beheertype Vochtig hooiland
- Pikkersvaart B (150 m, 6 secties)
Beheertype Nat schraalland
- Pikkersvaart C (125 m, 5 secties)
Beheertype Kruiden/structuurrijk grasland in overgang naar Dotterbloem hooiland
- Kikkerlanden A (75 m, 3 secties)
Beheertype Nat schraalland
- Kikkerlanden B (100 m, 4 secties)
Beheertype Trilveen
- Kikkerlanden C (100 m, 4 secties)
Beheertype Trilveen
- Kikkerlanden D (200 m, 8 secties)
Beheertype Veenmosrietland, in zomer maaibeheer sinds 2010
- Poepers A (125 m, 5 secties)
Beheertype Dotterbloemhooiland
- Poepers B (150 m, 6 secties)
Beheertype Kruiden en faunairijk grasland
- Flinkers (450 m, 9 secties)
Beheertype Vochtig hooiland
- Lange Berend (350 m, 7 secties)
Beheertype Kruiden en faunairijk grasland

Waarnemingen 2016, werkwijze

Er is gemonitord in de weken 16 t/m 37 op 15 vlinderroutes in De Wieden. De 'normale' gang van zaken is dat er op elke dinsdag gelopen is door twee afzonderlijke teams in respectievelijk de locaties "Noord" en de locaties Pikkersvaart A-C en Kikkerlanden A-D in gebied "Zuid".

Als het weer niet geschikt is en men het niet naar een andere dag kan verzetten draagt men de taak over aan een derde team dat in die week is ingeroosterd. Dat team, de zogenaamde 'flexibele groep', fungeert als bezemwagen voor de genoemde routes en loopt regulier de routes Poepers A en B, Flinkers en Lange Berend. Dit houdt niet in dat de flexibele groep in voorkomende gevallen alle routes moet lopen, de essentie is dat de bootleider van de flexibele groep – in het geval dat de planning niet wordt gerealiseerd - regelt dat er gemonitord wordt op alle routes in de betreffende week.

Het kan natuurlijk voorkomen dat het de hele week slecht weer is waardoor er in het geheel niet is uitgevaren. Dit jaar was dat het geval in week 24 en 32.

Bovendien aan het begin en aan het einde van het seizoen, maar dat is gezien de dan grotere kans op te lage temperaturen niet verrassend.

In de tabel is met een X aangegeven dat er niet gelopen is, een 0 ('nul') geeft aan dat er in de betreffende week en route geen enkele vlinder is geteld.

[illegible]

Tabel Weeknummers waarin gemonitord is.

(X = niet gemonitord i.v.m. ongeschikt weer; 0 = geen vlinders waargenomen)

Overzicht, totalen per route

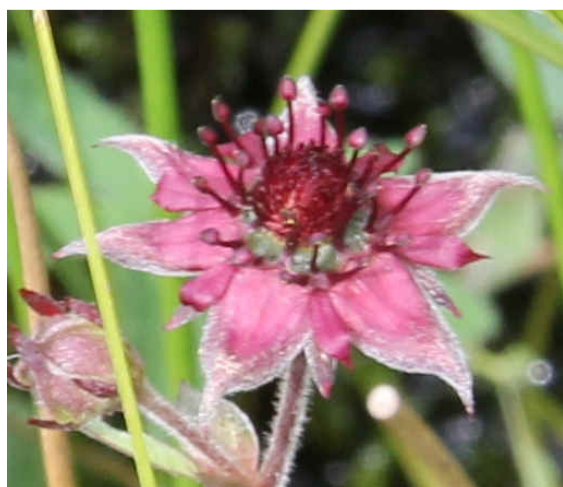
In totaal zijn op de verschillende routes 1616 vlinders geteld van 21 soorten. De Kikkerlanden routes scoren relatief laag, met name Kikkerlanden D is minder dan de rest met gemiddeld 7 vlinders per 25 meter en 0,9 soorten. Hierin zijn alle wekelijkse bezoeken meegeteld.

Meer dan 10 soorten zijn waargenomen op de lange routes Flinkers en Lange Berend, en op Melkersgat en Pikkersvaart B.

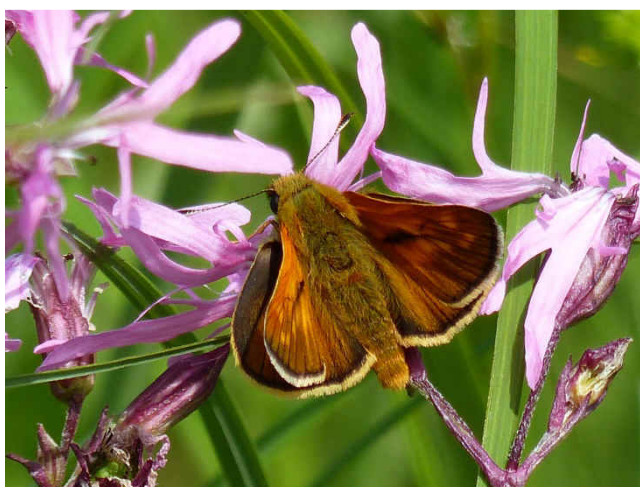
Nieuw soort in vergelijking met 2015 is het boomblauwtje dat achteraan op de route Lange Berend is waargenomen. Daartegenover staat dat we de aardbeivlinder, de kleine vuurvlinder en het geelsprietdikkopje dit jaar niet hebben gezien.

[illegible]

Tabel Totaal aantal getelde vlinders en soorten

wateraardbei *gammauiltje*

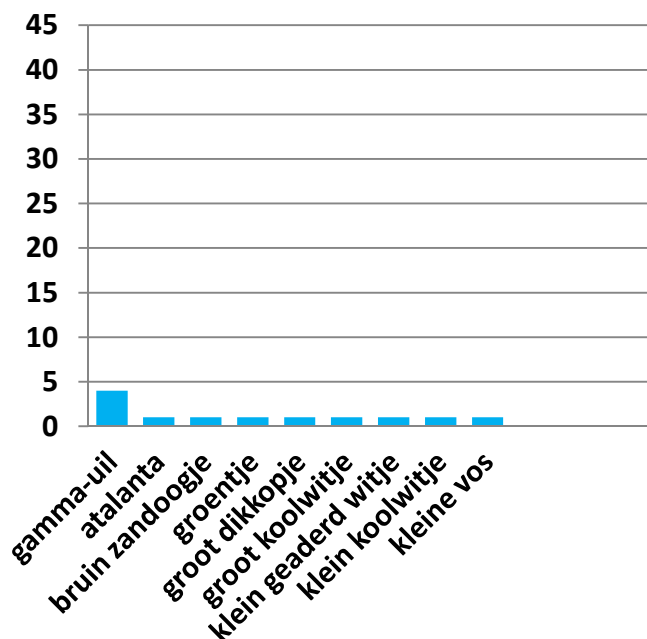

groot dikkopje *icarusblauwtje*

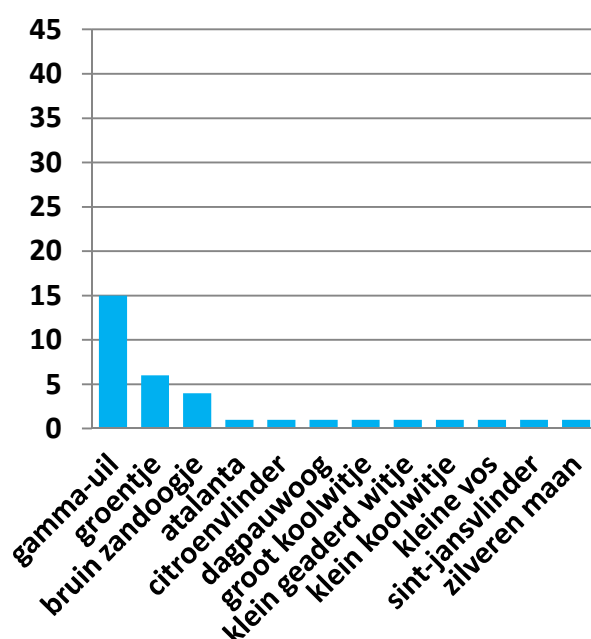

Grafieken Hoogst getelde aantallen per route 2016 "Noord"

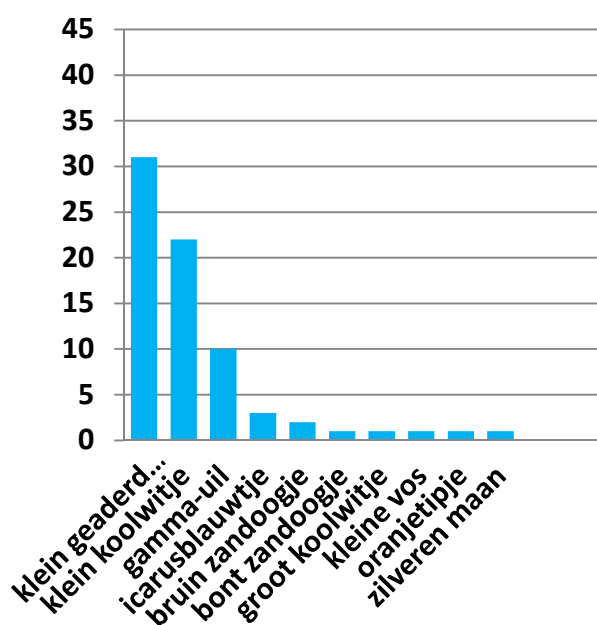
Otterskooi A 150 m 6 secties

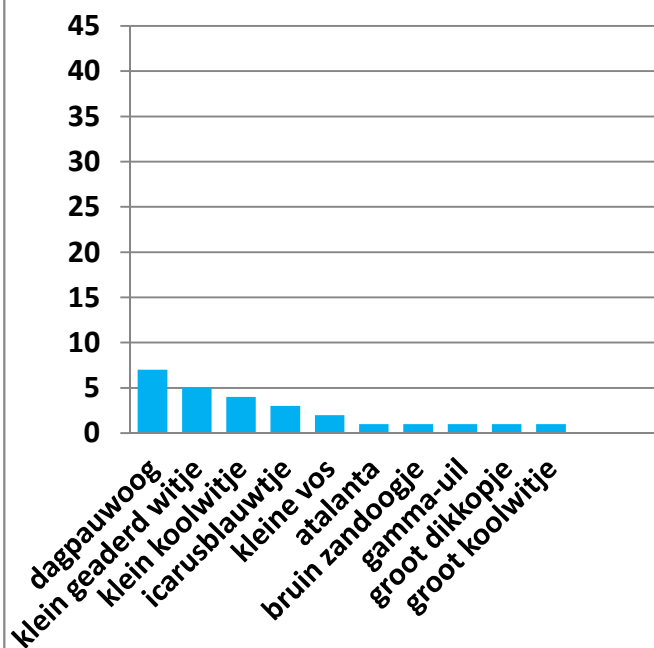
Melkersgat 175 m 7 secties

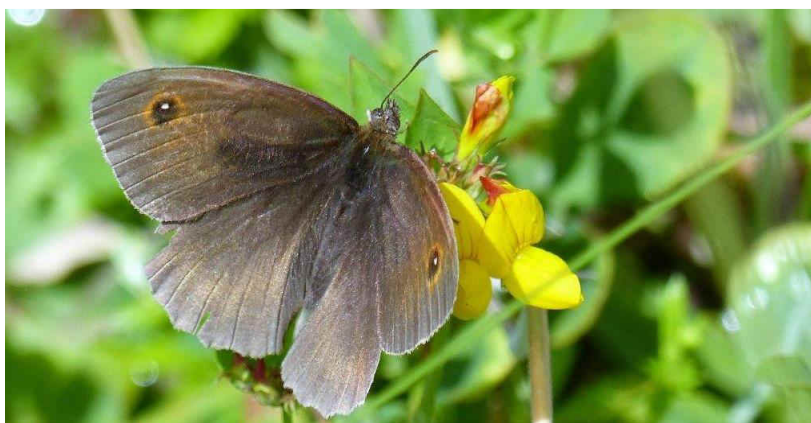
Otterskooi B 100 m 4 secties

Bouwers 125 m 5 secties

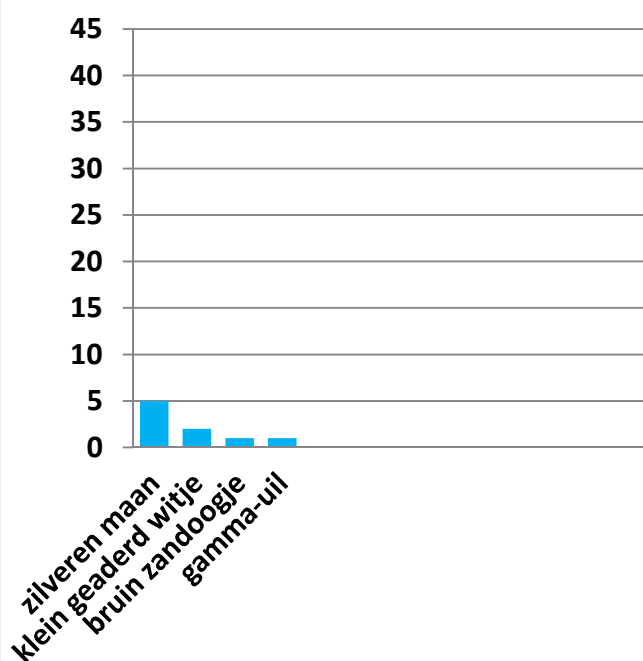

bruin zandoogje

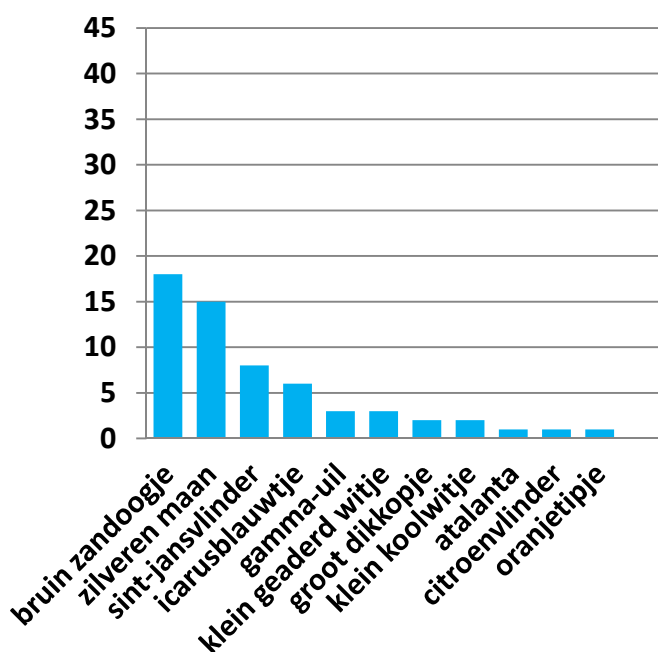

Grafieken Hoogst getelde aantallen per route 2016 "Pikkersvaart"

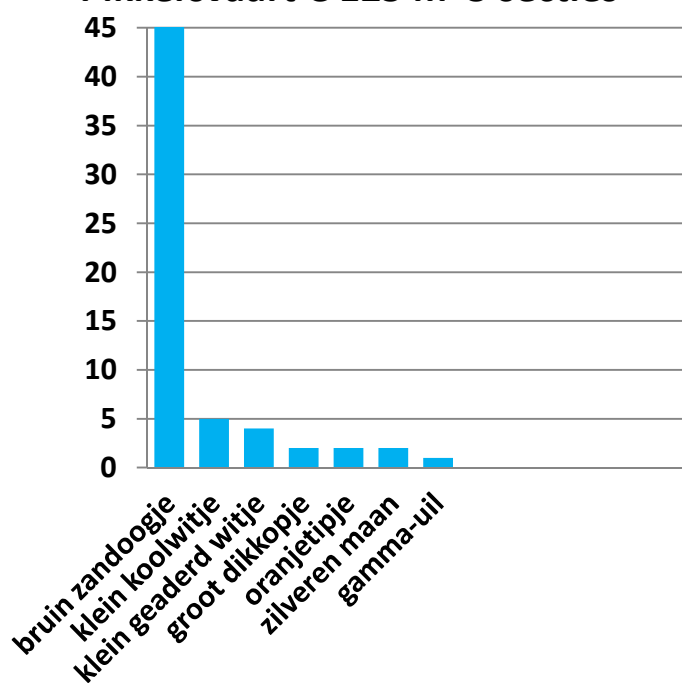
Pikkersvaart A 75 m 3 secties

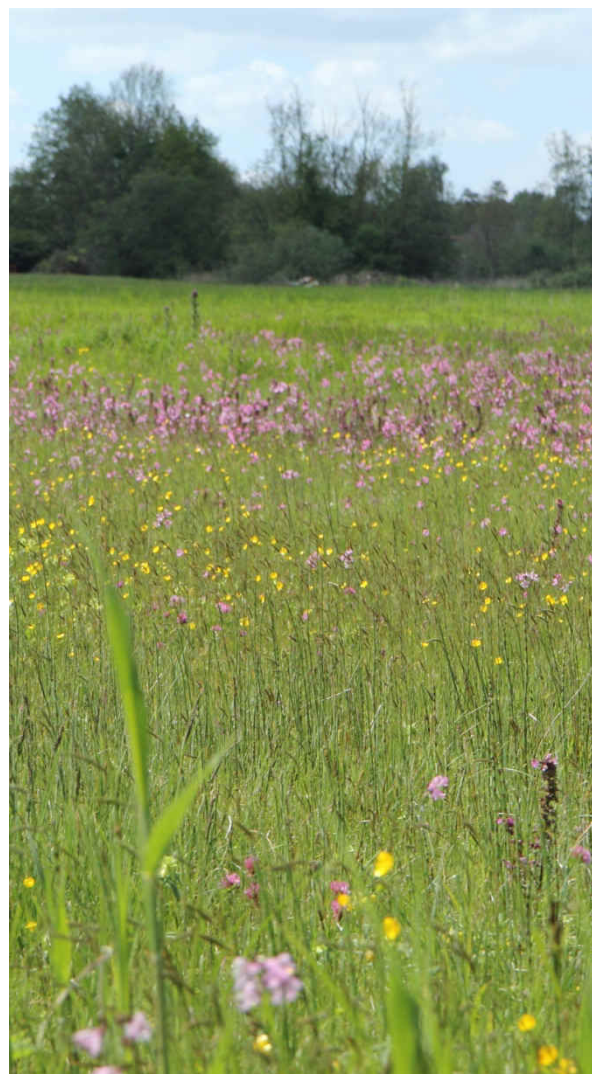
Pikkersvaart B 150 m 6 secties

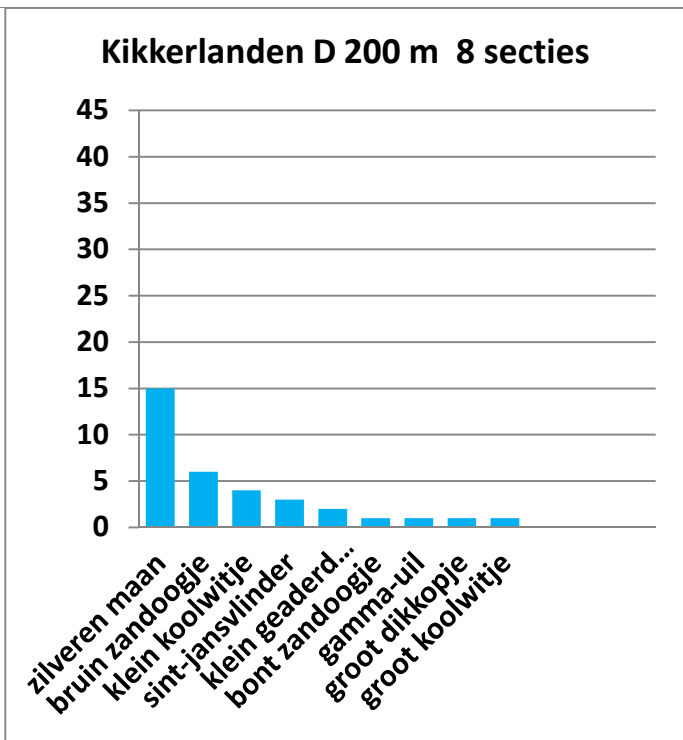
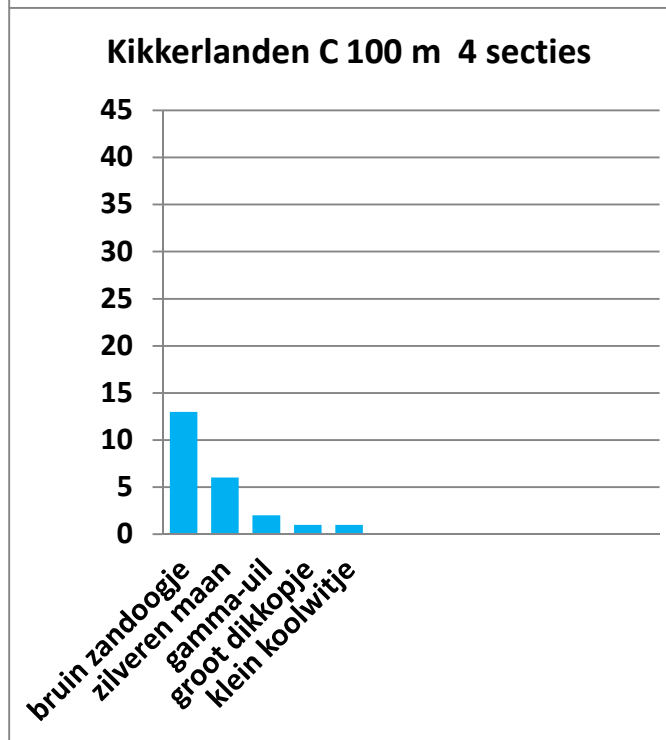
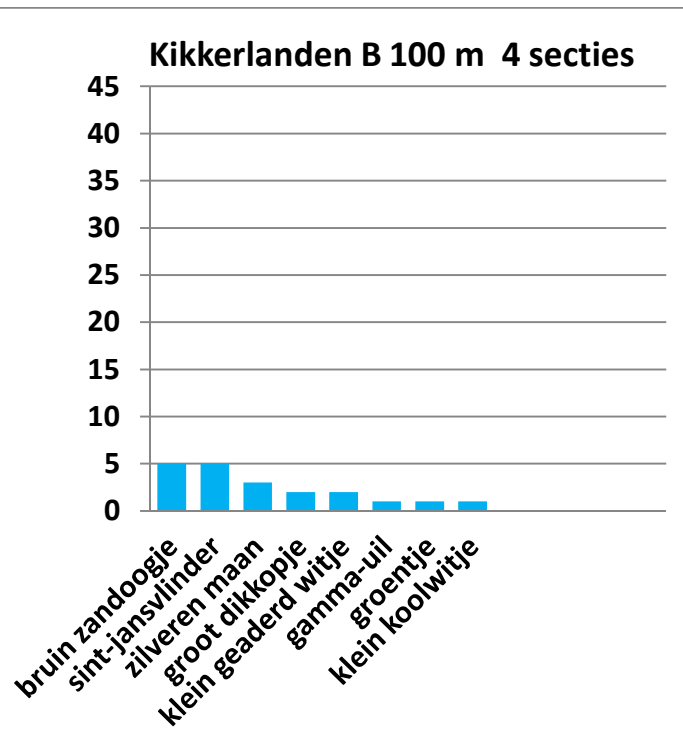
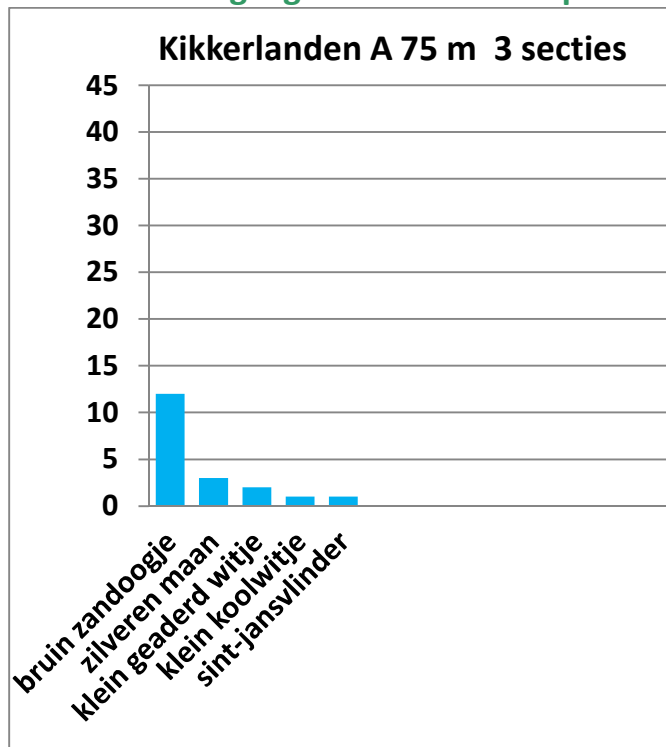
Pikkersvaart C 125 m 5 secties

Meest bloemrijke route is Pikkersvaart C.

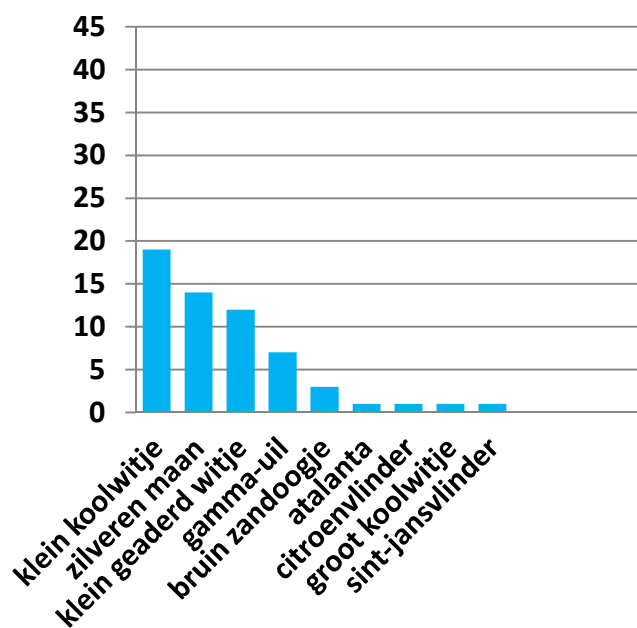

Grafieken Hoogst getelde aantallen per route 2016 "Kikkerlanden"

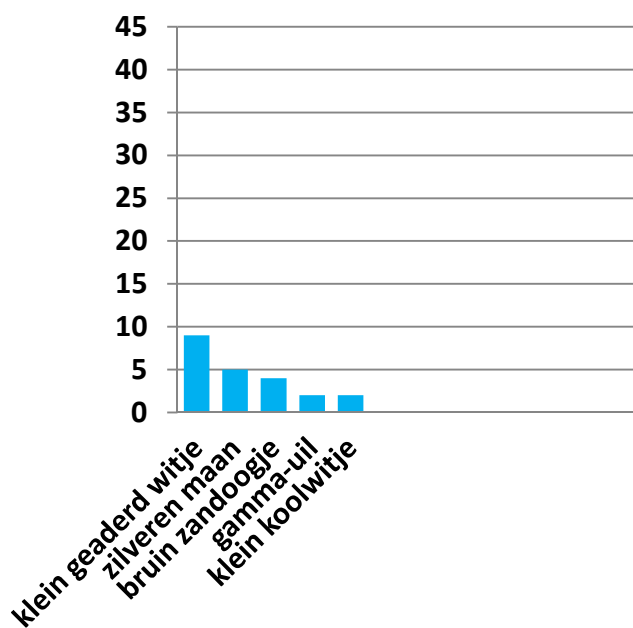

Grafieken Hoogst getelde aantallen per route 2016 "Poepers, Flinkers en Lange Berend"

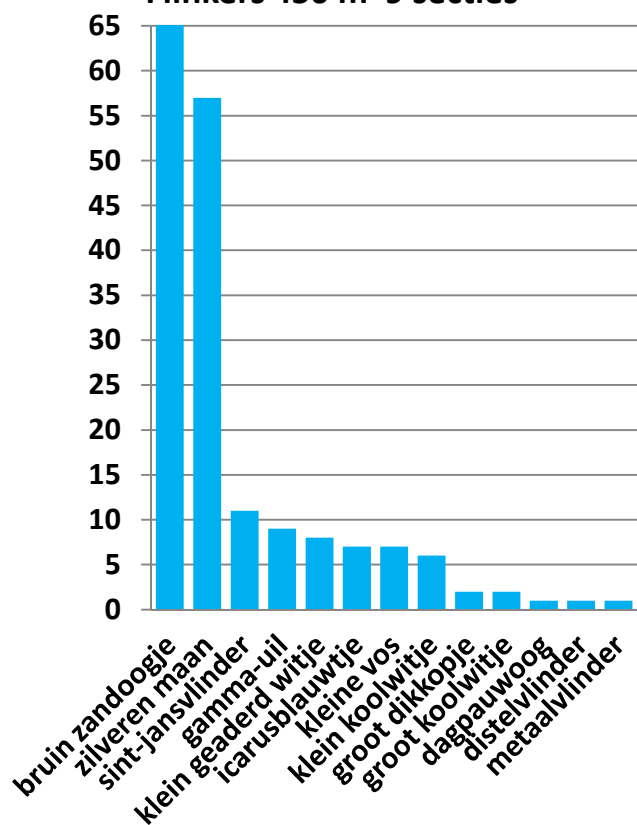
Poepers A 150 m 6 secties

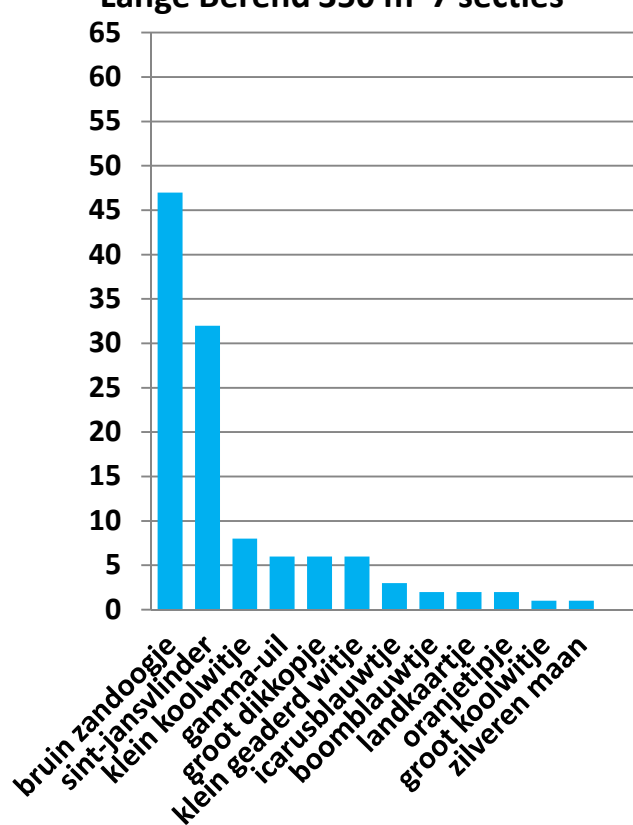
Poepers B 125 m 5 secties

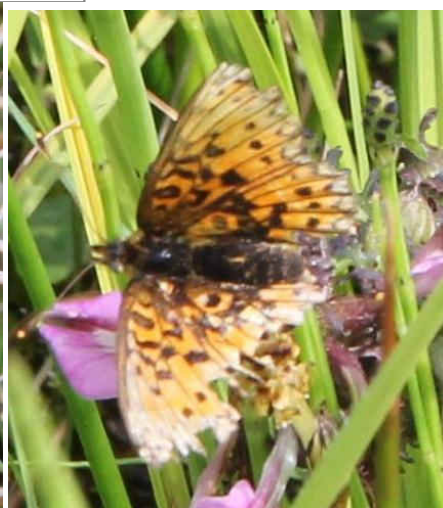
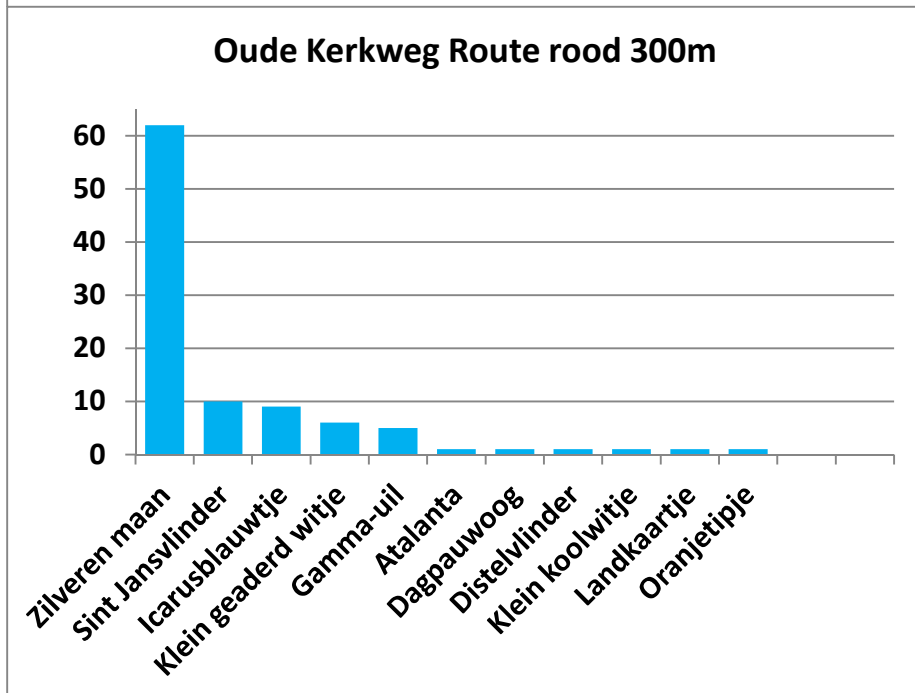
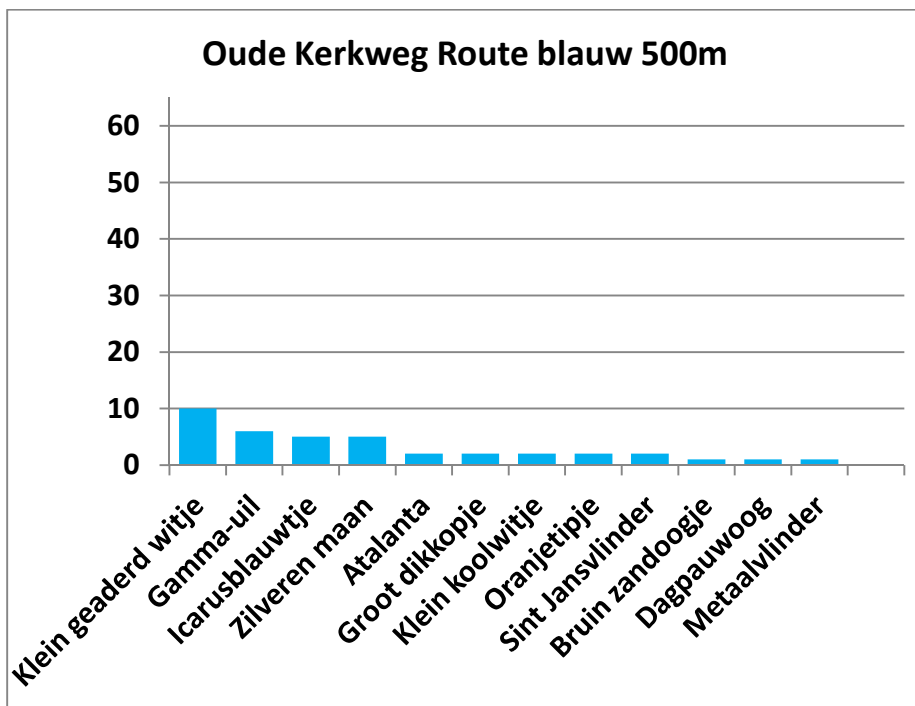
Flinkers 450 m 9 secties

Lange Berend 350 m 7 secties

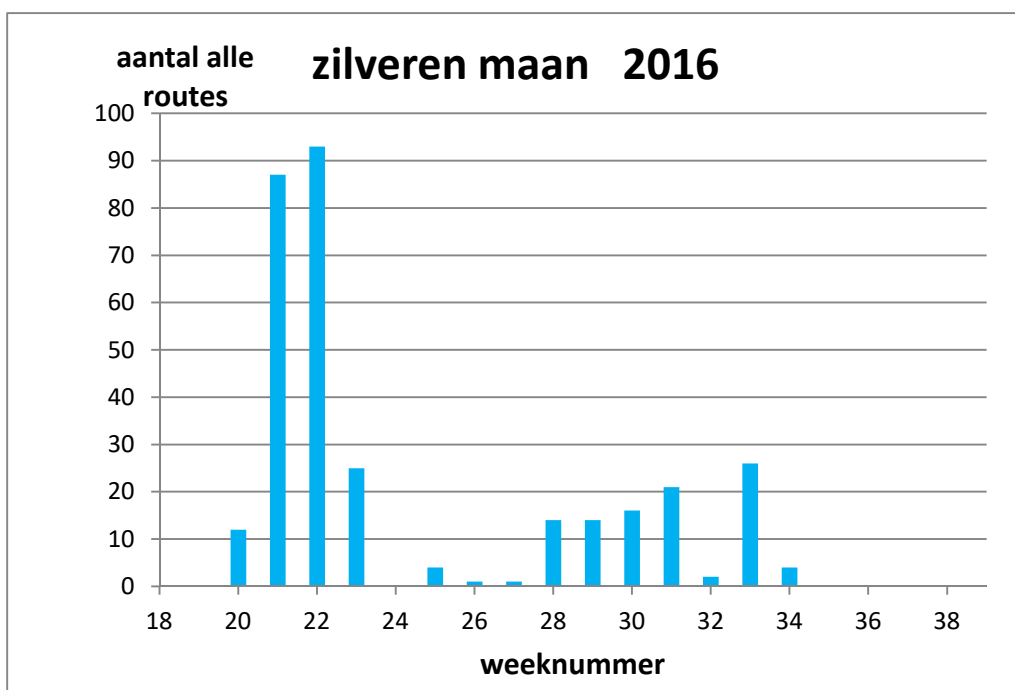
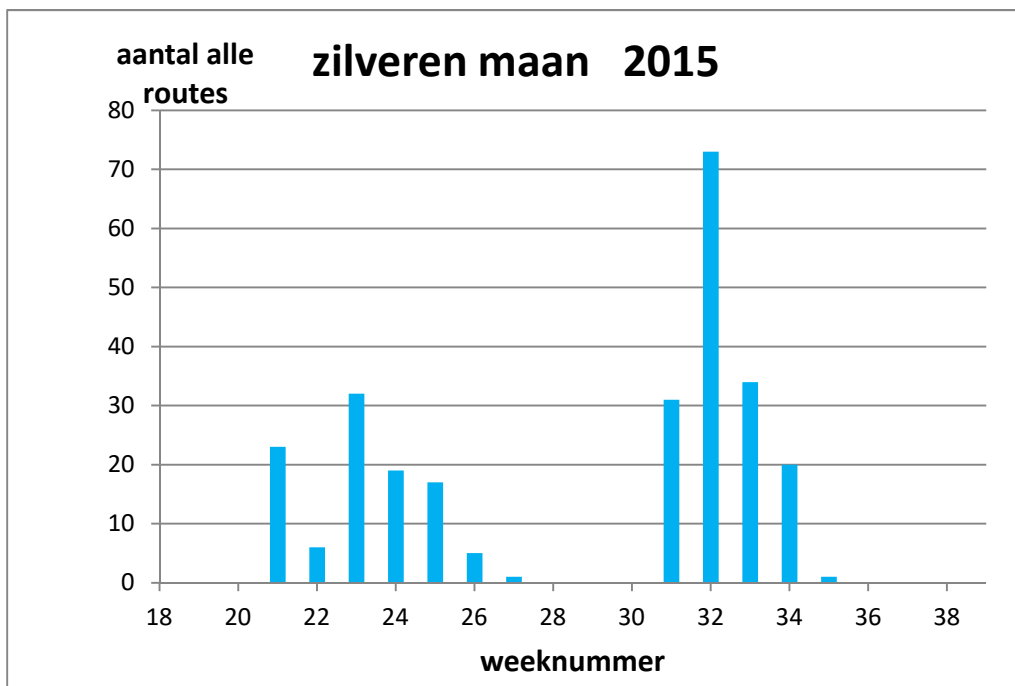
Grafieken Hoogst getelde aantallen per route 201 "Oude Kerkweg"

zilveren maan, vers jong stel en compleet afgevlagen exemplaar

De zilveren maan

We nemen de Zilveren maan extra onder de loep, omdat het een Rode lijst soort is. Naast de algemene vlinderroutes, worden er nog andere percelen bezocht om de aanwezigheid van de Zilveren maan vast te stellen.

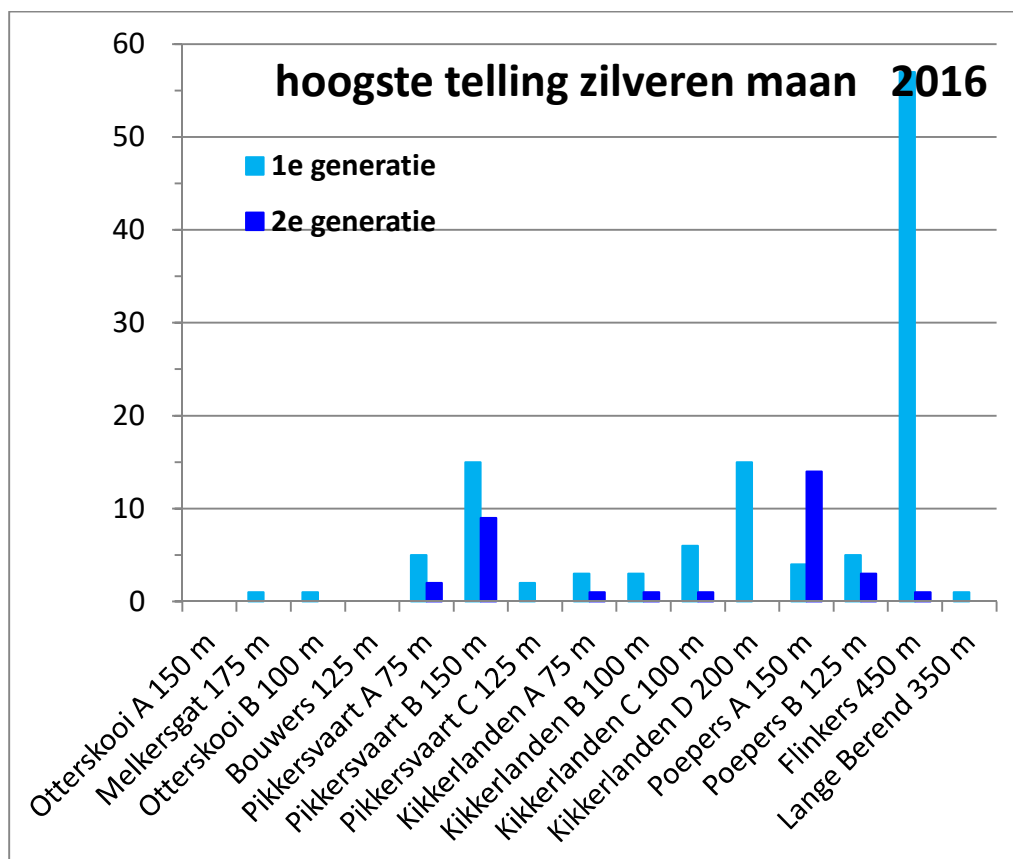
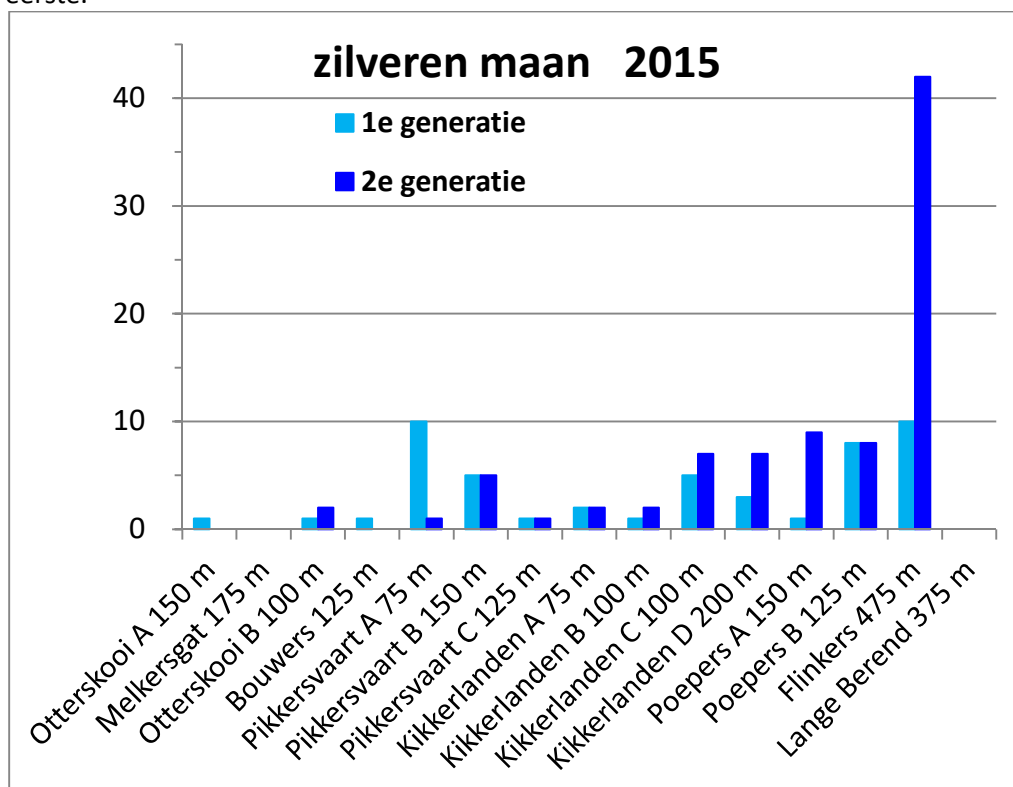

Grafiek Waarnemingen zilveren maan, totaal over alle routes.

Opmerkelijk zijn de verschillen tussen 2015 en 2016. De zilveren maan was dit jaar vroeger actief, met twee zeer hoge scores in week 21 en 22. In de andere weken waren er in vergelijking met 2015 minder vlinders te zien. 2016 toont weer het 'normale' beeld: de eerste generatie telt meer vlinders dan de tweede.

In de grafiek hierna is te zien dat het beeld ook in 2016 sterk bepaald is door Flinkers, dit jaar met een hoge score in de eerste generatie.

In 2016 is alleen op de locatie Poepers A het aantal zilveren manen van de tweede generatie hoger dan dat van de eerste.

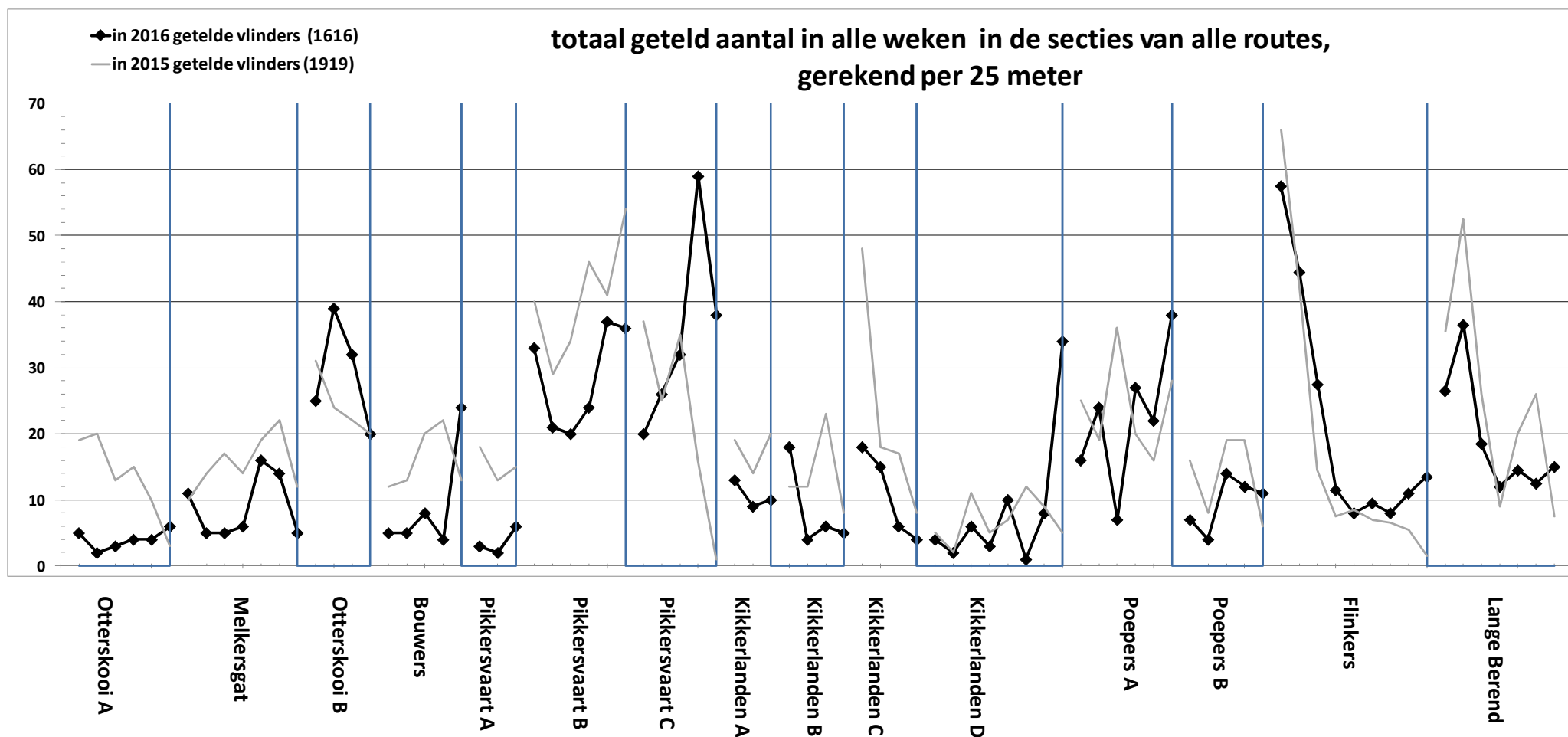
Grafiek Hoogste telling zilveren maan per route, 1^e en 2^e generatie

Waarnemingen in de secties 2016

In onderstaande grafiek zijn alle secties horizontaal achter elkaar geplaatst, te beginnen met Otterskooi A en aan het eind Lange Berend. Verticaal staat het getelde aantal vlinders **per 25 meter routelengte**. Bijvoorbeeld: in de eerste sectie van Otterskooi A zijn 5 vlinders geteld in het gehele seizoen, de sectielengte is 25 meter. In de laatste sectie van lange Berend (secties in Lange Berend en Flinkers zijn 50 m lang) zijn 30 vlinders geteld, dus per 25 m is dat 15.

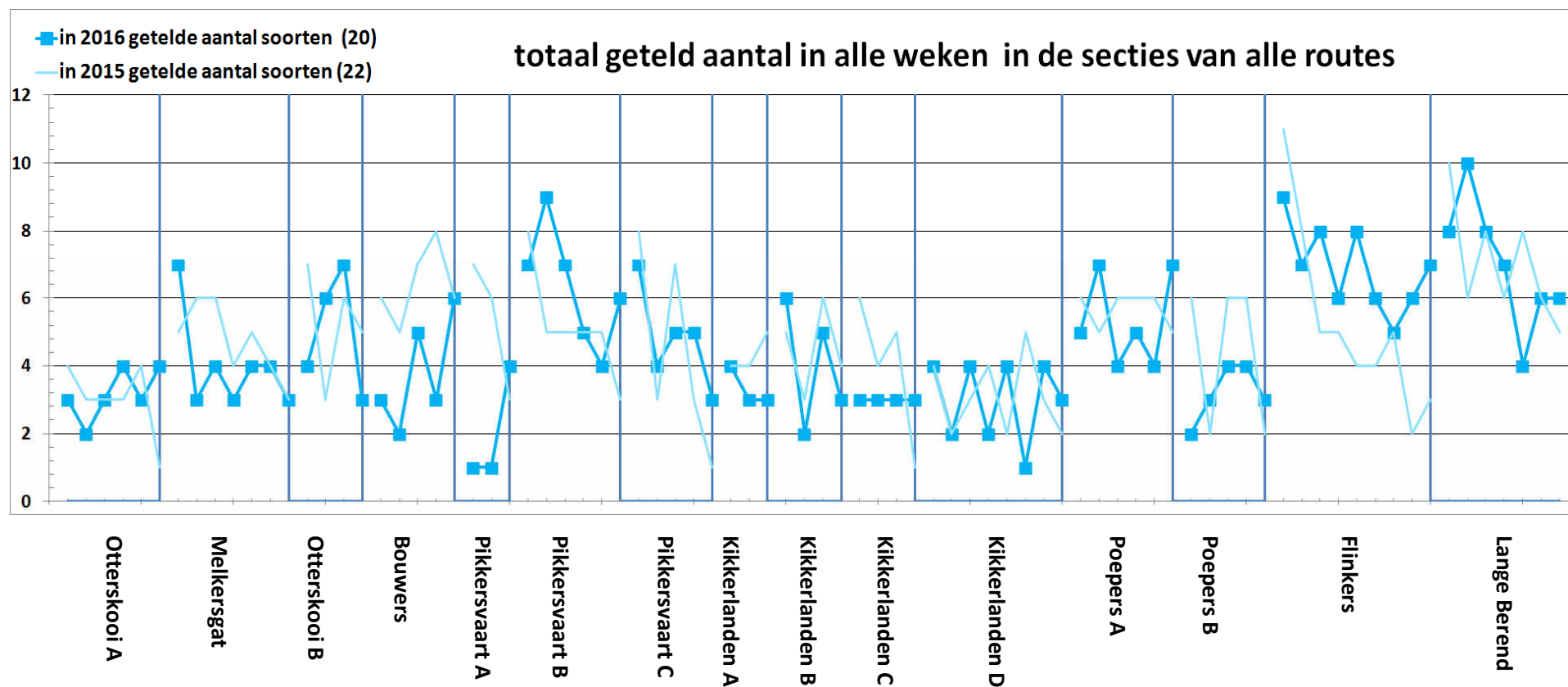
De hoogste vlinderdichtheid (aantal vlinders per 25 m) zien we dit jaar in Pikkersvaart C. Dit past goed bij de verwachtingen want Pikkersvaart C is de meest bloemrijke route.

Over de hele linie zien we dat er minder vlinders zijn geteld, op een enkele sectie na is dat het geval. Alleen Otterskooi B is hierop een uitzondering, daar zijn meer vlinders geteld dan in 2015.

Aantal soorten in de secties 2016

Hieronder een overeenkomstig plaatje, maar nu met het aantal soorten dat in een sectie is waargenomen. Dit is niet omgerekend naar het aantal soorten per 25 meter. Dit jaar is de hoogste soortenrijkdom waargenomen op Lange Berend hoogste score, 11 soorten in de eerste sectie. Lange Berend is ook soortenrijk en dat geldt daar voor alle secties.

Het voorkomen van soorten in de verschillende secties

In onderstaand overzicht is van de vlinders die het meest geteld zijn een beeld gegeven van het voorkomen van die vlinders in de verschillende secties.

Opmerkingen met betrekking tot de waarnemingen:

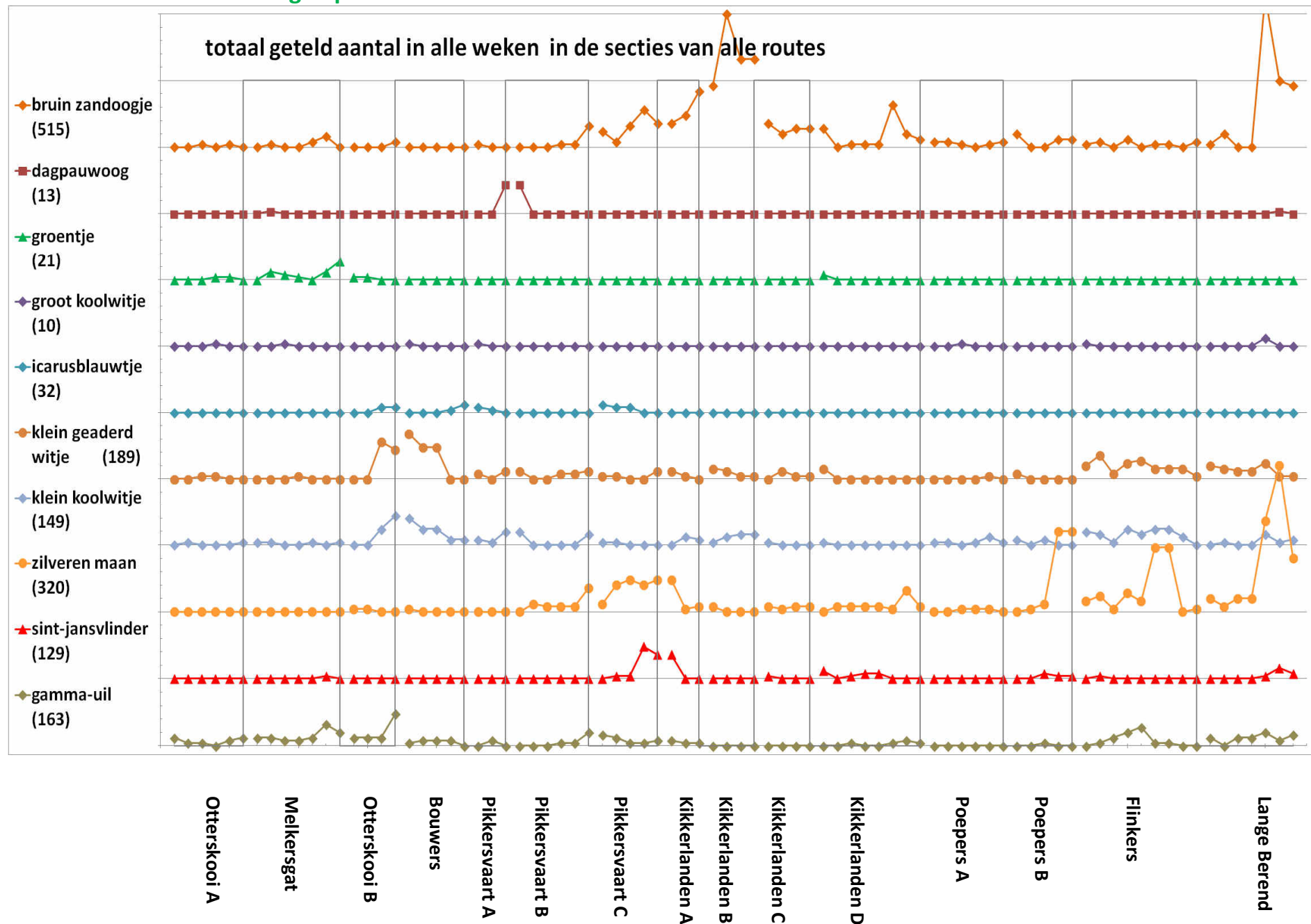
- Het bruin zandoogje is waargenomen in heel veel secties en is talrijk in de secties van Kikkerlanden B en Lange Berend
- De gammauil en de kleine witjes komen in veel secties voor maar zijn minder talrijk dan het bruin zandoogje.
- Opvallend is lager aantal waarnemingen van de gammauil, de sint jansvlinder en de dagpauwoog, minder dan de helft van de tellingen in 2015.
-
- De sint jansvlinder en de zilveren maan hebben duidelijk hun voorkeurssecties, de lijnen laten duidelijke uitschieters zien.
- Het icarusblauwtje lijkt ook favoriete routes te hebben.
- Het groentje, vorig jaar alleen gezien op Melkersgat, is nu ook waargenomen op Otterskooi A en Kikkerlanden B.

Toelichting op de grafiek zelf:

- Uitsluitend de meest waargenomen soorten
- Elke soort heeft een eigen horizontale as, op één as getekend zou het een onoverzichtelijk geheel worden.
- In de legenda staat tussen haakjes het totaal aantal getelde exemplaren
- De 'afstand' tussen twee horizontale lijnen is 25 (bij het bruin zandoogje en de zilveren maan is het aantal in sommige secties groter dan 25, de lijn loopt dan door tot in de zone van de vlinder er boven)
- Bij Flinkers en Lange Berend zijn de secties 50 meter lang, bij de overige 25 meter, dit veroorzaakt een vertekening

Grafiek Aantal waarnemingen per sectie van meest voorkomende soorten 2016

Natuurmonumenten vlindermonitor De Wieden 2016

Aandachtspunten voor 2017

In de evaluatiesessie is gesproken over de werkwijze en gang van zaken bij de flexibele groep. In de aanloop naar het seizoen 2017 besteden we nog eens extra tijd aan dit punt.

Het vlinderformulier wordt op ondergeschikte punten aangepast.

Bijlage

Vrijwilligersgroep routes "Noord" en "Zuid":

<u>vaste groep</u>		
Ad Huijgen	Grietje Hoving	
Angela te Pas	Han Damsté	
Bert de Graaf	Henk Selhorst	<u>invalkrachten</u>
Bert Karsch	Henk Verhoef	
Carl Maurits	Henk Zuidervaart	Cedric 't Hart
Carla Huijgen	Joke Geschiere	Cornelis Jan van Dijk
Colette de Haas	Joost Rasker	Dick Appelo
Eric Schotsman	Lita van Engelen	Eduard van der Vegt
Gerard Huis in 't Veld	Lucy van Sluijs	Peter Wessels
Gerrit Jan Hallink	Paula Fakkert	Henk de Zeeuw
Gert Jan Hallink	Tim Krooneman	Rene van Hoof
	Truus Vlaming	Wim Bos

Vrijwilligersteam routes "Dwarsgracht":

Netty Bode
Ton Bode